

Suomen maakaasumarkkinoiden avaaminen – uusi maakaasumarkkinalaki

(esitys perustuu lausuntokierroksella huhtikuussa 2017 olleeseen ehdotukseen)

Suomen Kaasuyhdistys 10.5.2017

Arto Rajala

TEM/Energiaosasto



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Maakaasumarkkinalakipaketti - Tavoitteet



- **Maakaasumarkkinapaketin tavoitteet ja keskeinen sisältö tulevat hallituksen selonteosta kansalliseksi energia- ja ilmastostrategiaksi vuoteen 2030**
- **Strategian maakaasulinjaukset ovat seuraavat:**
- Suomen ja Viron välisen Balticconnector-kaasuputken rakentaminen mahdollistaa kaasumarkkinoiden avautumisen ja uudistamisen. Investoinnin valmistuessa luovutaan kaasumarkkinadirektiivin poikkeuksesta ja avataan kaasumarkkinat kokonaan kilpailulle vuoden 2020 alusta lähtien.
- Uudessa maakaasumarkkinalaissa luovutaan putkikaasun hintasääntelystä ja otetaan käyttöön kaasun markkinapaikat ja sisämarkkinasäännöt.
- Tavoitteena on luoda Suomen ja Baltian maiden alueelliset kaasumarkkinat.
- Gasumin siirtoverkko eriytetään kaasun myynnistä.
- **Sisältää myös siirtomaksujen korotuskattosäännöksen sähkömarkkinalakiin**
- 15 %:n vuotuinen korotuskatto siirtomaksuihin

Eristyneen markkinan poikkeusten päättäminen



- Eristyneen markkinan poikkeukset poistuvat samalla hetkellä, kun poikkeusedellytysten olemassaolo päättyy
- Edellytyksenä: pääasiallisen toimittajan markkinaosuus yli 75 % (markkinaosuusedellytys) ja jäsenvaltio ei ole suoraan liitetty toisen jäsenvaltion yhteenliitettyyn verkkoon (infraedellytys)
- GIPL-edellytys: poikkeus edelliseen, jos Suomi liittyy Baltian verkkoon, josta ei ole yhteyttä Keski-Euroopan verkkoon. Tällöinkin myös markkinaosuuskriteerin tulee täytyä.
- BCOY on lausunnossaan katsonut, että kapasiteetin perusteella pääasiallisen toimittajan osuus laskee BC:n käyttöönotossa Klaipedan terminaalien vuoksi alle 75 %:n sekä Suomessa että FI+Baltia yhteensä. EV antanut lausunnon, jossa katsonut laskelmien olevan ”siinä määrin asianmukaiset”, että ”voisi olla riskialtista tulkita direktiiviä niin, että poikkeuksia voitaisiin jatkaa”.
- TEM:n näkemyksen mukaan olisi suuri riski, että KOM katsoo Suomen rikkovan direktiiviä, jos poikkeuksia jatketaan BC:n käyttöönoton jälkeen

Keskeiset toimenpide-ehdotukset



- **Balticconnector –kaasuputken käyttöönoton johdosta kaasumarkkinadirektiivin poikkeuksista luovutaan lainsäädännössä 2020 alusta lähtien**
- **Kaasumarkkinareformin edellyttämät markkinoiden kehittämistoimet käynnistetään uudella maakaasumarkkinalailla:**
 - Kaasumarkkinat avataan kokonaan kilpailulle 2020 alusta lähtien
 - Gasumin siirtoverkon eriyttäminen myynnistä 2019 alusta lähtien
- **Siirtoverkon eriyttämismalliksi säädetään ns. tosiasiallinen eriyttäminen, jolla varmistetaan mahdollisimman kilpailuneutraali verkkoyhtiö markkinoiden kehittäjäksi.**
- **Sisämarkkinasäännöt ja markkinapaikat käyttöön maakaasumarkkinoilla 2020 lukien. Tavoitteeksi Suomen ja Baltian maiden muodostama alueellinen maakaasumarkkina, johon osallistumisesta tehdään erillinen poliittinen päätös, kun markkinamalli ja liittymisen ehdot ovat tiedossa.**
- **Putkimaakaasun tukkumyynnin hintasääntelystä luovutaan**
- **Käyttöoikeudet ja säännellyt tariffit myös verkon ulkopuolisiin LNG-terminaaleihin (komission edellytys valtioneuvostojen välillä)**

Markkinoiden avaaminen: Keskeiset ehdotukset



- **Markkinoiden avaaminen 2020 alusta (BC:n käyttöönotto)**
- **Siirtovelvollisuus**
 - Putkimaakaasu
 - Uusiutuvista tuotettu kaasu, joka syötetty maakaasun siirto- tai jakeluverkkoon
 - LNG-peräinen kaasu, joka syötetty maakaasun siirto- tai jakeluverkkoon
 - Edellyttää etäluettavaa mittauslaitteistoa (jakeluverkossa mittauskustannukset erillishinnoittelussa)
 - Syöttö/otto –järjestelmään perustuvat siirtotariffit
- **Markkinoiden edellyttämät järjestelmäpalvelut**
 - TSO vastaa järjestelmäpalveluista
 - Järjestelmävastuu, maakaasujärjestelmän tasevastuu, kauppapaikka (virtual trading point), maakaasujärjestelmän taseselvitys, maakaasukaupan edellyttämä tiedonvaihto
 - Järjestelmäpalveluiden tuottamisen keskittäminen TSO:hon kustannusten minimoimiseksi (taseselvitys, datahub)
 - Palveluiden tuottaminen (VTP, taseselvitys, tiedonvaihto) mahdollista siirtää EV:n luvalla jäsenvaltioiden TSO:iden yhteisyritykselle tai kansalliselle datahub-yritykselle
- **Sisämarkkinasäännöt käyttöön**
 - Maakaasuverkkoasetus ja verkkosäännöt, parhaat käytännöt ja yhteensopivuus
 - Esim. interoperability, taseselvitysajaksi kaasutoimituspäivä

Maakaasun siirtoverkon eriyttäminen: Keskeiset ehdotukset



- **Lähtökohta strategiassa: markkinat avataan kilpailulle 2020 alusta lukien ja Gasumin siirtoverkko eriytetään**
- **Keskeisenä alkuvaiheen toimenpiteenä Gasumin siirtoverkon eriyttäminen myynnistä 1.1.2019 lukien**
 - Eriyttämisen hyväksyminen ja luvitus vievät Energiavirastolta ja komissiolta 8-12 kk
 - Riippumaton TSO tarvitaan markkinoiden kehittäjäksi mahdollisimman nopeasti
 - Eriyttämisen pitkittäminen/viivästyminen johtaa viiveisiin markkinoiden kehittämisessä
- **Siirtoverkon eriyttämismalliksi ns. tosiasiallinen eriyttäminen (TSO)**
 - Markkinoiden toimivuuden kannalta paras vaihtoehto, TSO:sta markkinoiden aktiivinen kehittäjä (vrt. Fingrid)
 - Pienimmät kustannukset kaasun käyttäjille ja valtiolle
 - Omistaja-arvolle paras eriyttämisvaihtoehto
- **Omistajapolitiikan periaatepäätöksen 2016 mukaan valtio varmistaa määräysvallan ja osake-enemmistön kaasun siirtoverkon omistavassa yhtiössä**

Jakeluverkot: keskeiset ehdotukset



- **Tavoitteena sääntelyn keventäminen**
 - Käytönvalvojan palvelussuhdevaatimuksesta luovutaan
 - Direktiivin sallimat kevyemmät lupa- ja sääntelyvaihtoehdot käyttöön: suljettu jakeluverkko, erillinen linja
 - Ei uutta lupahakemusta, jos status ei muutu, mutta huolehdittava, että vaatimukset täyttyvät
 - Taseselvityksen ja tiedonvaihdon keskittäminen TSO:n hoitoon
 - EV:n keräämät tiedot
- **Kirjanpidollinen eriyttäminen, ei lisävaatimuksia toiminnallisesta eriyttämisestä**
- **LNG-terminaalien ympärille muodostuvat uudet verkot**
 - Tulevat MML:n soveltamisalaan, eri statuksiin kannattaa kiinnittää huomiota
- **Biokaasuverkot**
 - Biokaasuverkot eivät kuulu MML:n soveltamisalaan, mutta biokaasun syöttö ja liittäminen maakaasuverkkoon kuuluvat
 - Vähäinen maakaasun käyttö varapolttoaineena tee biokaasuverkosta maakaasuverkkoa

Maakaasun toimitus: keskeiset ehdotukset



- **Säätelyn keventämisellä pyritään lisäämään maakaasun kilpailukykyä polttoainemarkkinoilla**
- **Tukkumyyjän toimitusvelvollisuus**
 - Maakaasun tukkumyynnin hinnoittelun kohtuullisuusvaatimuksesta MML:ssä luovutaan
 - Kilpailulaki kieltää määrävässä markkina-asemassa olevalta tukkumyyjältä määrävän markkina-aseman väärinkäytön, kuten kohtuuttoman hinnoittelukäytännön soveltamisen, KKV valvoo, seuraamusmaksu-uhka
 - Huomattavan markkinavoiman tukkumyyjällä toimitusvelvollisuus vähittäismyyjille Venäjän putkikaasun osalta, julkiset ehdot, joissa ei saa olla kohtuuttomia tai kilpailua rajoittavia ehtoja
- **Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus**
 - Huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjällä toimitusvelvollisuus loppukäyttäjille, jotka käyttävät kaasun käyttöpaikalla asuntojen lämmittämiseen ja loppukäyttäjille, joiden liittymisteho max 250 kW
 - Toimitusvelvollisuus sisältää myös kohtuullisen hinnoittelun vaatimuksen

LNG-terminaalit: keskeiset ehdotukset



- **Myös verkoon liittymättömät terminaalit MML:n soveltamisalaan mukaan**
 - Komissio edellyttänyt valtiontuen hyväksymismenettelyn yhteydessä
 - Loppukäyttäjän omaa käyttöä palveleva käyttövarasto, josta ei toimiteta maakaasua tai LNG:tä maakaasuverkkoon jää MML:n soveltamisalan ulkopuolelle, ei kuulu LNG-terminaalin tai varaston määritelmän piiriin
- **Käyttöoikeusmaksujen ja –ehtojen sääntely**
 - Tariffien, ei laskentamenetelmien ennakkovahvistusmenettely
 - Ei ole määritely laissa tiettyä menettelyä ehdoissa, joten eri periaatteilla toimivissa terminaaleissa voi olla rakenteeltaan erilaisia ehtoja. Tämä mahdollistaa erilaisilla konsepteilla toimivien terminaalien toiminnan.
 - Ehtojen täytettävä kuitenkin MML:n ja maakaasuverkkoasetuksen säännökset
 - Pääsy käyttöoikeuspalveluihin kattaa koko palveluketjun laivan purkauksesta verkkoon syöttöön. Lisäksi terminaaliiin liittyvässä jakeluverkossa ja suljetussa jakeluverkossa siirtovelvollisuus käyttöpaikalle saakka.

Siirron ja jakelun maksujen korotuskatto: keskeiset ehdotukset



- Korotuskattosäännös myös maakaasumarkkinalakiin
- Kuluttajansuojalain soveltamiskäytännön perusteella enintään 15 %:n korotus maksuihin vuoden aikana
- Verrataan korotusta edeltävään 12 kk:n jaksoon liukuvasti eli korotusta vuoden sisällä seuraavat korotukset lasketaan mukaan
- Tarkastellaan asiakasryhmittäin, verkonhaltija määrittelee asiakaskuntansa perusteella ryhmät, EV voi antaa tarkempia säännöksiä ryhmien määrittelystä
- Syöttö/ottojärjestelmään siirtymisen vaikutukset muodostavat poikkeuksen

Jatkotoimenpiteet



- **Hallituksen esitys valtioneuvostossa 11.5.2017**
- **Hallituksen esitys käsiteltäneen eduskunnassa kevätistuntokauden kuluessa**
- **Lait voimaan vuoden 2018 alusta**
- **Markkinoiden avaaminen ja siirtoverkon eriyttäminen tulevat voimaan myöhemmin ajankohtana, joka kirjoitettu auki laissa**
- **Markkinoiden avaamisen kehittämistoimet käynnistetty (TEM, EV, Gasum, BCOY), toimiala ja käyttäjät kutsutaan mukaan prosessiin (Gasum järjestää informaatiotilaisuuden 15.5.2017)**
 - Tavoitteena valmistella sisämarkkinasäännöt täyttävät kansalliset markkinasäännöt, jotka mahdollistavat erillisellä päätöksellä matalan kynnyksen siirtymisen Suomen ja Baltian maiden yhteismarkkinoille
- **Baltian mailla ja Suomella on alueellinen kaasumarkkinoiden koordinoitiryhmä, jonka tavoitteena on alueellisen yhteismarkkinan perustaminen.**
 - TEM:n ja EV:n tarkoituksena on käynnistää Suomen osalta kehitystyö alueelliseen markkinaan liittymistä valmistelevaan ja tehostaa Suomen osallistumista Baltia-vetoisesti tapahtuvaan kehitystyöhön. Tehdään rinnakkain kansallisten markkinasääntöjen valmistelun kanssa.



Kiitos mielenkiinnostanne!

Lisätiedot:

hallitusneuvos Arto Rajala, puh. 029 506 4828